

Enformasyon Devrimi Sürecinde Kütüphanecinin Rolü

Role of the Librarian in Information Revolution

Sekine Karakaş*

Öz

Enformasyon dünyasında teknolojinin hızla ilerlemesi, insan kaynağının önemini azaltmamış, aksine küreselleşmenin avantajlarını kullanabilen kütüphaneci ve enformasyon uzmanlarına olan gereksinimi artırmıştır. Uz iletişim ve bilgisayar ağlarını yetkinlikle kullanan kütüphaneciler, meslektaşları yanında, konu uzmanlarına ve proje ekiplerinin elemanlarına da ulaşarak bilgi erişiminin sınırlarını genişletebilirler. Kütüphaneci teknolojik gelişimleri yönlendirme rolünü üstlenmeli, işbirliği ve kaynak paylaşımına öncelik tanınmalıdır. Araştırmacıyı iyi bir bilgi tüketicisi yapma görevi de kütüphaneciye ait olmalıdır. Türkiye bilgi toplumu aşamasına gelen ülkelerin geçirdiği evreleri yaşayamayan bir ülkedir. Kütüphaneciler teknoloji ve enformasyon devrimine ayak uydurmak için görevlerinin bilincine varmalı, bilgi ve yeteneklerini geliştirmeye çalışmalıdırlar.

Abstract

One of the most conspicuous results of the rapid development of technology in information world is the increasing need for information specialists who can use the advantages of globalization. Librarians dialing with the telecommunication and computer, networks effectively can facilitate information retrieval by reaching subject specialists, project teams and colleagues from their community. Librarians can also play active role directing technological changes. Among diverse missions of librarians are, cooperating with other libraries, sharing resources and turning researchers in to good information consumers. We live in a society that hardly went through the faces other information societies experienced. This is why it is extremely important for librarians to be conscious of their duty, to develop their knowledge and skills. Only then we can keep up with the technological information revolution.

---

* Doç. Dr. Sekine Karakaş Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü Öğretim Üyesidir.

Giriş

Enformasyon dünyasında bir devrimin yaşanmasına neden olan olguların başında bilgisayar teknolojisi ile iletişim teknolojisindeki gelişmeler ve “virtual reality”nin karşılığı olarak kullanılan sanal gerçeklik kavramının ortaya çıkması gelir.

Bu devrim öncelikle geleneksel kütüphaneleri ve enformasyon merkezlerini kitap ve belgeleri saklayıp, hizmete sunan kurumlar olmaktan çıkarak farklı bir konuma götürdü. Doğal olarak tek bir gerçek kütüphaneye dayanmaktan çok, bir ağın biraraya getirdiği hizmetler ve kaynakların bileşimi olarak görülen sanal kütüphaneler, enformasyon kaynaklarının nerede olduğuna ve çevrimiçi ya da çevrimdışı hangi formda olduğuna bakılmaksızın, o kaynakların tanımlanması, yerinin belirlenmesi ve elde edilmesini sağlayan dijital kütüphaneler ve yine yaklaşık benzer anlamda kullanılan kağıtsız kütüphanelerde çalışan kütüphaneci ve enformasyon uzmanlarının rolü de bu değişimden önemli ölçüde etkilendi. Bilgi erişim sürecinde, bilgi ve kullanıcıyı biraraya getiren kütüphanecinin temel işlevindeki öğeler aynı kalmakla birlikte, bugün kütüphaneci (librarian) terimi, yukarıda açıklanan kütüphanelerde görev yapan uzay çağının kütüphanecisi (cybrarian) diye anılabilmektedir (Iljon, 1995: 44). Teknolojinin baş döndürücü bir hızla ilerlemesi insan faktörünün önemini azaltmamış, aksine bilgi merkezlerinde yeniliğe ve gelişmeye açık, iletişimi ve bilimsel yönetimi iyi kullanan enformasyon uzmanlarına olan gereksinimi artırmıştır. Kütüphaneci ve enformasyon uzmanı kendilerini küresel değişimin getirdiği bütün avantajları kullanabilecek niteliklerle donatmalı, enformasyon devriminin önderleri konumuna gelebilmek için gerekli becerileri kazanabilmelidir.

İnsan Kaynaklarının Önemi

İnsan kaynaklarının kullanımı, insana verilen önemi ve insan yeteneklerini en iyi şekilde kullanarak, ortak bir amaç için birlikte çalışmanın gerekliliğini vurgulaması gereken bir kavramdır. İnsan bütün kaynakların en değerlisidir, çünkü düşünebilir, hissedebilir ve duygularının sayesinde yaratıcı düşüncüyü geliştirebilir veya birbiri ile işbirliği yapabilir. Ayrıca bütün bilgi kaynaklarından daha eski bir geçmişe sahiptir.

Enformasyon yönetimi genellikle tüm metin erişim yazılımları ile ilişkili veritabanları veya bilgisayar ürünlerinden hangisinin daha iyi olduğu konusundaki tartışmalar üzerine kurulmakta, insan faktörü göz ardı edilmektedir. Oysa, insanoglu yaklaşık 100.000 yıldır beynini kullanarak bilgiyi kullanmakta ve depolamaktadır. Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi enformasyon teknolojisi yalnızca son otuz yıldır bilginin kullanımını yönlendirmektedir.

İnsan bilgisinin depolanmasına ilişkin ölçek:

İnsan beyni	100.000 yıl
Yazma	5000 yıl
Basma	500 yıl
Enformasyon teknolojisi	Son 30 yıl

Kaynak: Orna (1995: 82)

İnsan kaynakları bütün kuruluşlar gibi kütüphaneler ve enformasyon merkezlerinin en önemli varlıklarıdır. Bu önem endüstri toplumundan, kuruluş amaçlarına ulaşmak için materyal kaynaklarından çok tekniğe, insan ilişkilerine ve insanların zihinsel yeteneklerine dayanan bilgi toplumuna doğru bir değişimin yaşandığı bir dönemde giderek artmaktadır (Von Dran, 1993: 3). Kütüphaneciler ve enformasyon uzmanları da kendilerini geliştirmek, enformasyon toplumu kütüphanesinin gereksinim duyduğu personelin niteliklerine sahip olmak ve elektronik enformasyon alanının tam ortasındaki yerini almak zorundadır. Bu konuya programlı biçimde eğilen gelişmiş ülkelerde bilgi toplumunun taleplerine yanıt vermesi beklenen kütüphaneci ve enformasyon uzmanları aktif olarak desteklenmektedir. Örneğin; Avrupa Komisyonu kütüphane sektörünün yeteneklerini geliştirmesinin gerekli olduğunun bilinci ile Telematik Uygulamalar Programı (Telematics Applications Programme 1994-1998) adlı yeni bir kütüphaneler programı yürütmektedir (Iljon, 1995: 4). Bu program ağlar üzerinden elektronik ürün ve hizmetlere erişim sağlanması beklenen uzay kütüphanecisinin gereksinimlerini belirlemeyi ve çözümlmeyi amaçlamaktadır. Beklentileri farklılaşan kullanıcıya hizmet verecek olan kütüphanecinin öncelikle geniş bir genel kültüre sahip olması öngörülmekte (Yurdadoğ, 1990:31), bu nitelik, görev ağırlığı teknik hizmetlerden kullanıcı hizmetlerine kayan kütüphanecilerin danışma hizmetinde bilgi gereksinimlerini karşılamadaki etkinliklerini artırmaktadır.

Danışma Hizmeti ve Bilimsel İletişim

Enformasyon teknolojisindeki gelişmeler kütüphanecilere çevrimiçi bağlantılarda küresel veritabanlarını sorgulama olanağı sağladı. CD-ROM ve çevrimiçi veritabanlarının kullanımının yaygınlaşması, danışma sorularının daha olumlu ve etkin biçimde yanıtlanmasında çok değişik boyutlar getirdi. Danışma kütüphanecisi bilimsel bilgiye gereksinim duyan araştırmacı veya bilim adamına bu bilgiyi hangi formatta olursa olsun iletmek durumunda-

dır. Ancak, bilimsel bilgi o bilginin kullanıcısı konumundaki bilimsel topluluğa doğru ve zamanında iletilmelidir. Bilim adamının temel çabası yeni bilgiyi ya yeni verileri tanımlayarak, ya yeni kavramlar geliştirerek ya da veri ve kuramın kavramsal bütünleşmesini gerçekleştirerek oluşturmaktır. Bilimde atılacak her yeni adımın, bir önceki gelişmeye dayandığı şeklinde açıklanabilen bilimin birikimliliği ilkesi çerçevesinde geliştirilen bu oluşumların başarısı, bunların diğer bilim adamları tarafından anlaşılabilir ve doğrulanabilir olmasına ve daha ileri düzeyde yeni buluşların elde edilmesi için kullanılmasına bağlıdır (Karasar, 1986: 15). Kütüphaneler bilgi aktarımındaki doğal merkezler olduğuna göre, kütüphanecilere düşen en önemli görevlerden biri, bilgi hizmetlerine gereksinim duyan bilim adamlarına hizmet götürmektir. Bu bağlamda çeşitli bilim dallarından öğretim elemanları ile sürekli bir iletişim içinde olan kütüphaneci, araştırmacılar arasında da bilgi ağı oluşturmaya yardımcı olabilir (Karakaş, 1990: 64). Bilim adamlarının yararlandığı kaynaklar arasında en önemli olanı güncel bilimsel dergilerde yayımlanan bilimsel makalelerdir. Yapılan bir araştırmaya göre, bilim adamlarının okudukları kaynakların % 80'i son 12 ay içinde yayımlanmış olanlardır ve dergiler tüm materyal türleri içinde % 70 gibi bir orana ulaşmaktadır (Gessesse, 1994: 343). Bilim adamlarının araştırmaya yönelik iletişim hatları olarak kullandıkları kaynaklar arasında konferans ve toplantılarda sunulan tebliğler, ön baskılar, teknik raporlar, dergiler, kitaplar, elektronik posta hizmetleri kadar diğer araştırmacılar da yer almaktadır. Kendi alanlarındaki gelişmeleri izlemek için bu kaynakları görmek isteyen araştırmacılar kütüphaneci ve enformasyon uzmanının yardımına gereksinim duyarlar. Teknolojik değişimler danışma kütüphanecisinin kaynaklar ve veritarama ortamı arasında bir aracı olarak kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamadaki rolünü ancak biçimsel yönden değiştirdi. Enformasyon çağının kütüphanecisi bilgi ağları ve Internet'i kullanarak da verdiği hizmetin niteliğini artırabilir.

Bilgi Ağları ve Internet'te Kütüphaneci

Internet gibi uz iletişim ve bilgisayar ağları enformasyonla uğraşan kütüphanecilere dünya ile temas kurmalarını gerçekleştirecek büyük olanaklar sağladığı gibi farklı yükümlülükler de getirmektedir. Internet ile öncelikle kütüphanecilik toplumuna erişen kütüphaneciler, konu uzmanlarına ve proje ekiplerinin elemanlarına erişebilir. Internet kütüphanecilik toplumu üyeleri arasındaki işbirliğini iç alanda gerçekleştirebilir (Lett, 1994: 28).

Öncelikle özel ilgi grupları ile meslek mensuplarının daha geniş çapta katılımını teşvik ederek hem mesleki hem de kişisel gelişmeyi artırır. Inter-

net ağ kanalı ile ortak yaratıcılığı ve hizmetlere erişimi kolaylaştırır ve enformasyon çalışanlarının ağı gelişimini şekillendirecek bir baskı grubu olarak hareket eden tüketiciler gibi davranmalarına olanak verir. Bu ağlar daha çok tek personelli kütüphanelerde çalışan ve genellikle mesleki yalnızlıktan yakından enformasyon uzmanları için önem taşır. Duyuru panoları ve haberler, birisi ile konuşmak ihtiyacını giderdiği gibi, meslekte olan bitenleri öğrenmeyi, diğerlerinin fikirlerinden haberdar olmayı, makineler yerine insanlardan bilgi almayı sağlar.

İkincisi, Internet gibi yapılar aynı zamanda beyinlerde depoladıkları bilgiyi güç ve ilginç soruları yanıtlamaya istekli konu uzmanlarının dünyasına girebilmeye de olanak verir. Uzman bilgisine sahip olan enformasyon görevlileri ilgili araştırma toplulukları ve enformasyon sağlayan kurumlardaki kişiler ile işbirliği yaparak görünmeyen elektronik üniversitenin çok değerli üyeleri haline gelebilirler.

Üçüncü olarak, kuruluş çapındaki ağlara katılmak, kullanıcılar ve kullanıcı olmayanlara doğrudan ve demokratik bir biçimde erişim sağlama ve diyalog kurma olanağı verir. Bu iletişim, enformasyon uzmanlarının olumsuz kişiler tarafından ya da araçlarının müdahalesi ile değil, yaptıkları katkı ile yargılanmalarını sağlar. Kütüphaneciler kullanıcıların şimdi ve gelecekte ne tür hizmet istediklerine ilişkin tercihleri, bu hizmetlerin kim tarafından, nasıl sağlanacağı ve maliyetinin ne olacağı gibi konularda (McConchie, 1995: 96) fikir sahibi olmak için bu ilişkileri doğru kurmalıdır. Kütüphaneciler elektronik ağları kullanarak, daha iyi enformasyon hizmeti verebilmek üzere sanal işbirliğini kısmen de olsa gerçekleştirmiştir. Internet kaynaklarının kütüphanelerin enformasyon teknolojisi ortamına katılmaları kütüphanecilerin bu çabaları ile sonuçlanabilir. Gerçekte Internet'ten faydalanma ortalama kullanıcı için pek çok sorunu da içermektedir. Örneğin, ağda bulunan bilgi kaynakları çok çeşitlidir, bulunması çok güçtür ve son derece düzensizdir. Kuşkusuz, burada aracının rolü enformasyon uzmanı ve danışman olarak da önem kazanacaktır (Blagden, 1994: 36). Kullanıcısının bilgi gereksiniminin karşılanmasına yardımcı olmak isteyen danışma kütüphanecisi Internet'i çok iyi bilmeli ve onun sağlayabilecekleri konusunda iyi bir fikir sahibi olmalıdır. Kullanıcı için sağlanması gereken bilgi hacim ve nitelik yönünden kütüphaneciler tarafından tartılmalıdır. Bu gerekliliği doğuran önemli nedenlerden biri, bütün kullanıcıların belirli düzeyde teknolojik bilgi ve beceriye sahip olmamaları, diğeri ise Internet'te standart bir katalog ve sınıflama sistemi kullanılmamasıdır.

Derme Geliştirme

Enformasyon çağının kütüphanecisi, çağdaş olanaklarla hizmet verebilmek için hem donanım hem de materyal seçiminde en iyiye karar verme sorumluluğunu taşır. İyi bir yönetici vasfına sahip kütüphaneci elektronik donanım gereksinimleri için teknolojik elverişlilik taşıyan ve yaygın sistemleri sınamalı, öteki kütüphanelerle bilgi alışverişinde bulunmalı ve kütüphanesi için en iyi çözüme ulaşmalıdır (Schwarzer, 1993: 55). Kütüphaneci sınırları iyi çizilmiş ve dengeli bir derme oluşturmak için piyasadaki güncel materyalleri ve veritabanlarını etkileyen maliyet faktörleri ile formatlardaki değişimleri günü gününe izlemelidir. Günümüzde basılı olsun ya da olmasın her yıl yayımlanan materyal miktarındaki artış çok fazla olduğu için kütüphanecinin en önemli görevlerinden biri kullanıcıyı yayın seçme araçları ve ticari bibliyografyalar konusunda eğitmektir. Enformasyon uzmanı çağın en büyük gerekliliklerinden birisinin eğitim olduğunun bilincinde olarak kullanıcıların eğitimine de önem vermelidir.

Kullanıcı Eğitimi

Bilginin kullanımı, bilginin ne zaman gerekli olduğunun bilinmesi ve gerekli olduğu zamanda yerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve yararlanılmasıdır (Gessesse, 1994: 345). Geleneksel olarak kütüphanecinin görevi, bilgi kaynaklarının kullanımı ile ilgili olarak araştırmacı ve bilim adamlarına yardımcı olmaktır. Enformasyon devrimi bu görevi bir adım daha ileri götürerek, enformasyon uzmanının araştırmacıyı olabildiğince iyi bir bilgi kullanıcısı yapmak üzere çaba göstermesini gerektirir. Böylece enformasyon uzmanı hizmet ettiği kişilerin bilgi gereksinimleri ile ilgili olarak sadece bilgi kaynaklarının kullanımı konusunda değil, bilginin aranması ve mevcut bilgiden haberdar olma konusunda da beceri kazanmalarında yardımcı olur. Bibliyografik eğitimde çok çeşitli yaklaşımlar vardır. Bunlar üç kategoride gruplandırılabilir:

- a) Kütüphane ile ilgili beceriler;
- b) Kaynaklar ve literatür;
- c) Genel olarak kütüphane faaliyetlerinin öğrenilmesi.

Kütüphaneci veya enformasyon uzmanı kütüphanenin ve kaynakların kullanılmasında rehberlik etmeli, bibliyografik sorunların çözülmesine çalışmalı, CD-ROM ve çevrimiçi katalog (OPAC) kullanarak makinaca okunabilir veritabanlarında tarama yapmak isteyenlere destek olmalıdır. Kütüp-

haneciler doğal olarak kütüphanedeki kaynakların kullanılmasını gerekti- ren seminer raporlarının ve araştırma projelerinin hazırlanmasına yardımcı olurlar. Bibliyografik eğitimin amacı araştırma konusuna uygun kitapların, dergilerin, terminalleri ve CD-ROM iş istasyonlarının nasıl kullanılacağını öğretmektir (Gessesse, 1994: 346).

Kütüphane kullanıcılarından bir çoğunun çevrimiçi ortamı iyi kullanacak bilgi düzeyine veya araç gerece sahip olamadıkları düşünülürse, kütüphanecilerin, kullanıcıların bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında önemli birer çevirmen olmaya devam edecekleri söylenebilir. Kütüphaneci iş istasyonunun başında çevrimiçi talepler ve ilgili bilgisayarlı enformasyon hizmetleri için aracı rolünü oynar. Bugün kullanıcı çevrimiçi rehberlere, basılı bildirilere, gösterilere ve eğitim programlarına daha çok gereksinim duymaktadır. Bu gereksinimler kütüphaneci tarafından en kısa zamanda ve en iyi biçimde karşılanmalıdır.

Kütüphanelerarası İşbirliği ve Kaynak Paylaşımı

Kütüphaneciler çeşitli formatlardaki bilgi kaynaklarının, maliyetlerin ve hizmet talebinin artışında büyük bir ivme ile karşılaşmaktadır. Çok kesin olmayan verilere göre her yıl 5000 yeni dergi çıkmakta ve yaklaşık 3000 dergi diğerleri ile birleşmektedir. Kütüphaneciler bu duruma bir çare olarak giderek artan ağıdan yararlanma yoluyla işbirliğini güçlendirmekte, materyal gönderme ve otomasyon sistemlerinin ortak kullanımı ile ilgili politikalarını değiştirmektedir. Kullanıcıların ve kütüphanecilerin diğer bilgi merkezlerinin dermelerine bibliyografik veritabanı taramaları ile erişebilmeleri, kütüphaneler arası ödünç verme olgusunun önemini artırmıştır. Kütüphaneci, kullanıcıları için yeni materyal sağlamak ve dışarıdaki kullanıcıların taleplerini karşılayacak önlemler almak durumundadır. Bu baskılar gelişmiş ülkelerde optik yayıncılık, belgelerin fakslanarak veya elektronik ortamlardan yararlanılarak aktarılması, lazerler basımının maliyetindeki düşme gibi teknolojik gelişmelerle farklı bir boyut kazandı. Bütün dünyada kütüphane bütçelerinin giderek azaldığı ve kaynak paylaşımına duyulan gereksinimin de arttığı düşünülürse, kütüphanelerarası ödünç verme işlemlerinin, kütüphane kullanıcılarına etkin, düşük maliyetli materyal sağlamakla ne kadar önem kazanacağı görülebilir.

Teknolojiye Uyum Sağlama

Son yıllara kadar daha çok donanım ve yazılım konularında yoğunlaşan araştırmalar, teknolojiye işlevsellik getirecek insanın, teknoloji konusunda

arka planda kalması sonucu istenen randıman alınmadığı gerçeğini ortaya çıkarmıştır (Sağlamtunç, 1991: 41). Teknolojiyi şekillendirecek olan kütüphaneci öncelikle bu teknolojiyi kuramsal amaçlarına ulaşmak için bir araç olarak kullanmak üzere kendisini geliştirmeli, eğitmeli ve bu eğitimi sürekli kılmalıdır. Bugün teknoloji, araştırma sürecinde iş istasyonunun olanaklarını geliştirmeye yaramakta, kütüphaneciler de bu teknolojik değişimleri yönlendirme rolünü üstlenmektedir. Bu teknolojiler dijital enformasyon sistemlerine, bir başka ifade ile çevrimiçi kataloglara, CD-ROM'lara ve veritabanları ile makinaca okunabilir kayıtlara dayanmaktadır. Teknolojinin getirdiği değişimle birlikte ağlarla erişilebilen dijital bilginin artışı, kütüphaneleri geleneksel dermenin bekçisi olmaktan çıkarıp başka yerlerdeki dermelerin içerdiği kaynakları belirleyen kişiler durumuna getirdi (Berry, 1994: 56). Kullanıcının bilgi gereksiniminin karşılanmasında, pek çok seçenikle karşılaşan kütüphaneci, maliyet, etkinlik, zaman açısından değerlendirme yapabilecek durumda olmalıdır. Günümüz kütüphanecilerinin bu yeteneklere sahip olmasını gerektiren en önemli nedenlerden biri, araştırmacının istediği bilgiye dünyanın neresinde olursa olsun erişebileceği ancak bunun için uygun aracı seçme sorumluluğunun kütüphanecide olmasıdır. Bu durumun getirdiği sonuçlardan biri de şudur: Bugün dünyada kütüphane dermesi için hangi başlıkların uygun olduğunun belirlenmesi önemini yitirmiş, kütüphaneciler, seçilen başlığın kullanıcıya hangi formatta ve hangi ortam aracılığı ile iletileceği konusu üzerinde daha dikkatle durmaya başlamışlardır. Ülkeleri baştanbaşa kaplayan ağlarla uzaktaki kütüphane kataloglarına erişim, doğal olarak kütüphanelerarası ödünç verme, veritabanı erişim ve çevrimiçi belge sağlama gibi kütüphane ile ilgili tüm fonksiyonlarla bağlantılıdır. Diğer taraftan enformasyon teknolojisi gelişip, bir kısım hizmetler daha önemli duruma gelip, diğerleri önemini yitirdikçe, enformasyon hizmetlerinin başarısı, bu hizmetlerin bireyin özel ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde değiştirilebilmesinden geçer. Bir çok araştırmacının da tahmin edebileceği gibi araştırma stratejileri, bilginin yorumu, uygun materyal ve veritabanının seçimi gibi konularda kullanıcılara yardımcı olabilecek yetkin enformasyon uzmanlarına olan gereksinim giderek artacaktır (Gessesse, 1994: 348).

Ülkemiz Kütüphanecileri ve Enformasyon Devrimi

Ünlü gelecek bilimcisi Alvin Toffler 1995 yılının Kasım ayında ülkemize geldi ve insanlığın üç aşamasını şöyle özetledi: Birinci dalga, tarımdır. İkinci dalga, sanayi toplumlarıdır. Üçüncü dalga, bilgi toplumlarıdır ve en önemli özelliği küreselleşmedir. Türkiye bu aşamaları ve özellikle de sanayileşme sürecini yaşamadan bilgi toplumunun ürünleri ile karşı karşıya kalmıştır.

Toplumlar belirli evreleri atlarken, geçirdikleri evrenin en gelişmiş noktasına vardıkdan sonra yapılarını bir nitelik değişimine uğrattılar. Dünyada bu gelişimi farklı şekilde yaşayan ülke sayısı oldukça azdır ve ülkemizin bu azınlığa girme şansı neredeyse yoktur. Bugünün en önemli üretim faktörü olan bilgi için artık tarım ve sanayi toplumlarının toprak ve metallerinden farklı olarak sınır söz konusu değildir. Ülkemizdeki bilim adamları ve araştırmacıların enformasyon devriminin olanaklarından mümkün olduğunca yararlanmalarını sağlayacak ve onların bilgi gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak olan kütüphanecilerimiz, içinde yaşadıkları toplumun evrimselleşme sürecindeki olumsuzlukların bir ölçüde üstesinden gelmek gibi ağır bir görevi üstlenmişlerdir. Kütüphanecinin kütüphanelerarası işlemlerde ve elektronik belge sağlama hizmetlerinde uzmanlaşması ve bu hizmetleri gereğince yerine getirmenin koşullarını yaratması, bilim adamları ve araştırmacıların mükemmel bir bilgi tüketicisi olması açısından çok önemlidir. Türkiye’de kütüphaneciler öncelikle görevlerinin bilincine varmalı, geleceğin dijital dünyasında rol oynayabilmek için kendisini eğitmeli, belirli bir kültür düzeyine ulaşmaya çalışmalıdırlar. Bu kültür gereksinimi bilgisayar dünyası hakkında halkı aydınlatmaya çalışan halk kütüphanecisi kadar, hizmet verdiği akademik toplumun daha büyük bir bölümünün bilgiye erişmesini sağlamak ve onların enformasyon devrimine hazırlanmalarına yardımcı olmak durumundaki üniversite kütüphanecisi için de geçerlidir. Kütüphaneciler bilgi ve yeteneklerini geliştirmek için ilk aşamada hizmet içi eğitim programlarına katılmalıdır. Bugün kütüphanecilik alanında ülkemizin karşı karşıya kaldığı sorunların çözümünde, kütüphanecilerarası işbirliğinin geliştirilmesi, personel, araç, gereç ve hizmetlerde yardımlaşmaya yönelmesi, ön yargılardan vazgeçerek yeni kazanımlara açık olunması yararlı sonuçlar verebilir. Ülkemizdeki kütüphaneciler kaynaklarını en optimal bileşende kullanmayı öğrenmeli, küreselleşen dünyada kârı ön planda tutan elektronik enformasyon pazarını iyi değerlendirmelidir. Gelişmiş ülkelerdeki kütüphane uygulamalarında teknik hizmetler ağırlığını kaybetmiş, ileri teknolojinin kütüphanelere girmesi ile danışma kütüphanecisi, otomasyonun, kullanıcının gereksinimlerine göre şekillendirilmesinde belirgin bir rol oynamaya başlamıştır. Türkiye’deki her tip kütüphanede çalışan kütüphaneciler eğitim ve araştırma düzeyi birbirinden çok farklı kullanıcılara hizmet verir. Bu nedenle kütüphaneciler kendilerini geliştirirken, değişik düzeydeki kullanıcılara yönelik olarak da uzlaşmacı bir yaklaşım içinde geleceğe hazırlanmalıdırlar. Çünkü, ülkemizde şimdi olduğu gibi gelecekte de kütüphane hizmeti çerçevesinde bilgi kaynaklarını seçip, derleyip, düzenleyip saklayan ve bilgi erişimini gerçekleştiren kütüphanecilere her zaman gereksinim duyulacaktır.

Sonuç

Enformasyon devrimi sürecinde kütüphaneler ve kütüphanecileri irdeleyen literatüre bakıldığında, yalnızca Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin değil, hemen hemen tüm toplumların, yaşamakta olan yeniden yapılanma sürecinden etkilendiği ve uyum sorunları yaşadığı görülmektedir. Doğal olarak, bu sürecin koşullarını hazırlamış olan ülkeler, bilgi toplumunun taleplerine olabildiğince iyi yanıt vererek, teknolojinin hızlı adımlarına ayak uyduracaktır. Kişisel dijital kütüphanenin oluşturulmasında ortaya çıkan teknik, finansal ve toplumsal sorunları çözmeye yolunda olan toplumlarda dikkati çeken insana verilen önemin azalmaması aksine artmasıdır. Bilgi erişim alanında geleceğin teknolojik olanakları, belki de geçen yıl, hatta bugün düşünülenenden çok daha farklı olabilir. Enformasyon merkezi ve kütüphanelerde çalışan kişiler bu olanaklara uyum sağlamalı ve olanakların değişen niteliğinden yararlanmayı görev bilmelidir. Kültürlü ve eğitilmiş kütüphaneciler gelecekteki entegre sistemleri de içeren elektronik hizmetlerin uzun dönemli planlanmasında daha aktif rol oynayacaklar, çevrimiçi sistemlerin tasarımı ve kullanıma hazırlanmasında ön planda olacaklardır.

Kaynakça

- Berry, John. (1995). "Digital libraries: new initiatives with world wide implications", *61st IFLA General Conference, 20-26 August 1995, İstanbul, Türkiye, Booklet 0* içinde (53-66). İstanbul.
- Blagden, John and John Ford. (1994). "The electronic library", *Managing Information* June: 36-38.
- Gessesse, Kebede. (1994). "Scientific communication, electronic access and document delivery: the new challenge to the science/engineering reference librarian", *International Information and Library Review* 26: 341-349.
- Iljon, Ariane. (1995). "Simulating networked knowledge", *Managing Information* Jan-Feb.: 44-45.
- Karakaş, Sekine. (1994). "Araştırma sürecinde üniversite kütüphanecisi" *Türk Kütüphaneciler Derneği 40. Yıl Kurultayı 30 Kasım - 1 Aralık 1989 - Ankara.* (61-66). Ankara: TKD.
- Lett, Brenda. (1994). "Teleworking and the library of the future", *Managing Information* April: 27-29.
- Karasar, Niyazi. (1986). *Bilimsel araştırma yöntemi, kavramlar, ilkeler, teknikler.* Ankara.
- McConchies, Brenda. (1995). "The challenge of choice: training and organizational development services for libraries in the new world", *61st IFLA General Conference, 20-26 August 1995, İstanbul, Türkiye, Booklet 6* içinde (96-99). İstanbul.

- Orna, Elizabeth (1995). *Practical information policies*. Brookfield, Vermont: Gower.
- Sağlamtunç, Tülin. (1991). "Kütüphane, enformasyon ve arşiv alanında yeni teknolojiler insan faktörü ve ergonomi", *Kütüphane-Enformasyon-Arşiv Alanında Yeni Teknolojiler ve TÜRKMARC Sempozyumu Bildirileri Metinleri: 1-4 Ekim 1991 Beyazıt Devlet Kütüphanesi*.(41-50). Yay. haz. Hasan S. Keseroğlu. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Schwarzer, Marianne-Paul Kaegbein. (1993). "Özel kütüphanecilerin meslek özellikleri", Çev: Meral Alpay: *Türk Kütüphaneciliği* 7 (1): 53-59.